

Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2019. – travanj 2020.¹

KATARINA OTT, MIHAELA BRONIĆ, MIROSLAV PETRUŠIĆ, BRANKO STANIĆ,
SIMONA PRIJAKOVIĆ

Prosječna proračunska transparentnost hrvatskih lokalnih jedinica² – izražena brojem proračunskih dokumenata objavljenih na njihovim mrežnim stranicama – od mogućih 5, iznosi 4,1. Prosjek županija je 4,9, gradova 4,5, a općina 4. Premda su prosječni rezultati iz godine u godinu sve bolji, još uvijek se njih oko 20% ne pridržava čak ni zakonom propisane objave sva tri dokumenata, a 41% ne slijedi preporuku Ministarstva financija i ne objavljuje oba dva dodatna dokumenta. Naravno, sama objava dokumenata, ne znači apsolutnu transparentnost, no smatra se prvim korakom k višim razinama transparentnosti neophodnim za sudjelovanje građana u proračunskom procesu i kontroli prikupljanja i trošenja javnih sredstava. Osobito u doba krize – kad se zbog koronavirusa (u Zagrebu i okolici dodatno i zbog potresa), prihodi smanjuju, a rashodi rastu – ta je kontrola potrebija nego ikada. Izvanredne okolnosti ne smiju biti opravdanje za netransparentne radnje koje bi mogle – kratkoročno i dugoročno – utjecati na efikasnost i pravednost, na ekonomska, društvena i politička kretanja, te na blagostanje građana. Podrobniji rezultati za sve županije, gradove i općine slijede u tekstu, a dostupni su i na interaktivnoj karti i u Excel tablici.

Institut za javne financije već duži niz godina analizira proračunsku transparentnost svih hrvatskih županija, gradova i općina, a u ovom se radu prikazuju rezultati najnovijeg istraživanja provedenog u razdobljima studeni-prosinac 2019. i veljača-ožujak-početak travnja 2020.³

Proračunska transparentnost podrazumijeva uvid u potpune, točne, pravovremene i razumljive proračunske informacije. Na temelju njih, građani se mogu angažirati i, između ostalog, utjecati i na efikasnost prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava, na odgovornost Vlade i vlasti lokalnih jedinica, kao i na smanjenje mogućih koruptivnih radnji.

¹ Ovaj newsletter proizlazi iz projekta „Isplati li se transparentnost? Politički i socioekonomski učinci transparentnosti proračuna lokalnih jedinica u Hrvatskoj” (IP-2019-04-8360) koji financira Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ). Rad doktoranada Branka Stanića i Simone Prijaković također financira HRZZ. Mišljenja, nalazi, zaključci i preporuke su autorski i ne odražavaju nužno stajališta HRZZ-a.

² Bez obzira na službeno razlikovanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pojam „lokalne jedinice” u ovom tekstu podrazumijeva svih 20 županija, 128 gradova i 428 općina.

³ Rezultati prethodnih istraživanja objavljeni su u člancima Ott, Bronić i Petrušić (2013, 2014, 2015) i Ott i sur. (2016, 2017, 2018, 2019).

U ovom se istraživanju proračunska transparentnost mjeri brojem ključnih proračunskih dokumenata objavljenih na mrežnim stranicama lokalnih jedinica. To su:

- izvještaj o godišnjem izvršenju proračuna za 2018.;
- izvještaj o polugodišnjem izvršenju proračuna za 2019.;
- prijedlog proračuna za 2020.;
- izglasani proračun za 2020.;
- proračunski vodič za građane za 2020.⁴

Cilj je istraživanja utvrditi količinu proračunskih dokumenata objavljenih na mrežnim stranicama lokalnih jedinica, bez detaljnije analize njihova sadržaja. Naravno, puka objava ovih pet proračunskih dokumenata ne znači da su te jedinice apsolutno proračunski transparentne, niti da im je vodstvo apsolutno proračunski odgovorno, nego je samo potvrda da su se lokalne jedinice pridržavale Zakona o proračunu, Zakona o pravu na pristup informacijama i preporuka Ministarstva financija. Tolika razina proračunske transparentnosti može se smatrati tek prvim korakom prema potpunijoj proračunskoj transparentnosti, odnosno temeljnim preduvjetom za edukaciju građana o lokalnim proračunima. Samo se proračunski obrazovani građani mogu uključiti u lokalne proračunske procese, odnosno u odlučivanje o prikupljanju i potrošnji lokalnih sredstava i kontrolu odgovornosti lokalnih vlasti.

Mjerena provjerom objave pet ključnih proračunskih dokumenata, prosječna se proračunska transparentnost lokalnih jedinica iz godine u godinu poboljšava. U šest ciklusa istraživanja, porasla je s 1,8 na 4,1, no taj vrlo dobar prosjek i dalje prikriva popriličnu raznolikost razine proračunske transparentnosti. U ovom zadnjem ciklusu, sedam općina nije objavilo niti jedan, a 17 općina i jedan grad (Križevci) objavilo je samo po jedan proračunski dokument (tablica D1). Gotovo 20% lokalnih jedinica (jedna županija, 13 gradova i 101 općina) ne objavljuje ni sva tri dokumenta koja su po zakonu obvezne objavljivati (izglasani proračun, polugodišnje i godišnje izvješće o izvršenju proračuna). Osim toga, visokih 41% lokalnih jedinica (jedna županija, 37 gradova i 200 općina) ne pridržava se uputa Ministarstva financija i ne objavljuje oba dva dodatna dokumenta (prijedlog proračuna i proračunski vodič za građane).

Prema prosjeku svih lokalnih jedinica na svome području, od županija najtransparentnije su Požeško-slavonska, Primorsko-goranska, Koprivničko-križevačka, Zagrebačka, Karlovačka i Šibensko-kninska, a najnetransparentnije Zadarska, Splitsko-Dalmatinska, Vukovarsko-srijemska, Osječko-baranjska, Ličko-senjska i Dubrovačko-neretvanska županija (grafikon D1d). Po vrstama lokalnih jedinica, prosječna transparentnost može se ocijeniti vrlo dobrom, pa i izvrsnom, jer prosjeci su županija 4,9, gradova 4,5 i općina 4. No, velike su razlike u broju objavljenih dokumenata – posebice među općinama – od nule do petice. Velike su razlike i u izvrsnosti – svih pet dokumenata objavljuje 90% županija, ali samo 70% gradova i 50% općina.

U usporedbi s prethodnim ciklusom, 55% svih jedinica objavilo je jednaki, a 17% čak i manji broj dokumenata (uglavnom jedan ili dva dokumenta manje, dok su općine Cerna, Gudinci, Kolan, Lanišće, Podravska Moslavina, Strahoninec, Sveti Filip i Jakov, te grad Križevci, objavili čak po tri dokumenta manje nego u prethodnom ciklusu).

Ohrabruje što je oko 40% lokalnih jedinica zadržalo najvišu razinu transparentnosti, a oko 30% ih je objavilo više dokumenata nego u prethodnom ciklusu. Općine Pašman, Prgomet, Privlaka (iz Vukovarsko-srijemske ž.) i Zmijavci čak su s nule skočile na peticu, a grad Otok i općine Budinščina, Ferdinandovac, Gradište i Podcrkavlje s jedinice na peticu.

⁴ Od 4. studenoga do 28. prosinca 2019. analizirano je jesu li objavljeni izvještaji o godišnjem izvršenju proračuna za 2018. i o polugodišnjem izvršenju proračuna za 2019., a od 3. veljače do 3. travnja 2020. prijedlozi proračuna, izglasani proračuni i proračunski vodiči za građane za 2020. Uoči toga – 11. listopada 2019. – sve smo lokalne jedinice e-mailom obavijestili kada ćemo i na koji način pregledavati njihove mrežne stranice.

Pomaci su najvidljiviji ukoliko se rezultati iz 2020. usporede s onima iz 2015. Tada je sve dokumente objavila samo jedna općina (Viškovo), pet županija i petnaest gradova, a ove je godine sve dokumente objavila čak 201 općina, 87 gradova i 18 županija. Bez ijednog objavljenog dokumenta 2015. bilo je 18 gradova i 148 općina, a u ovom je ciklusu u toj kategoriji još 'samo' sedam općina.

Prema **Zakonu o pravu na pristup informacijama** (čl. 10.), tijela javne vlasti obvezna su na mrežnim stranicama na lako pretraživ način i u strojno čitljivom obliku, između ostaloga, objavljivati i godišnje planove, izvješća o radu, financijska izvješća i druge odgovarajuće dokumente koji se odnose na područje njihova rada, te podatke iz izvora financiranja, proračun, financijski plan ili drugi odgovarajući dokument kojim se utvrđuju njihovi prihodi i rashodi, kao i podatke i izvješća o izvršenju proračuna, financijskog plana ili drugog odgovarajućeg dokumenta.

Kako bi se zadovoljilo načelo transparentnosti, **Zakon o proračunu** (čl. 12.) propisuje da lokalne jedinice moraju u službenom glasilu objaviti: proračun i projekcije proračuna, odluku o privremenom financiranju, izmjene i dopune proračuna te opći i posebni dio godišnjeg i polugodišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna. Nadalje, isti članak propisuje da se godišnji i polugodišnji izvještaji o izvršenju proračuna te godišnji financijski izvještaji objavljuju i na mrežnim stranicama lokalnih jedinica.

Osim toga, **Ministarstvo financija** s uputama za izradu proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz godine u godinu opetovano naglašava jačanje načela transparentnosti kao elementa djelotvornijeg upravljanja javnim resursima kao jedan od prioriteta Akcijskog plana za provedbu inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast u RH. Ministarstvo lokalnim jedinicama preporučuje da na mrežnim stranicama objave:

- ne samo proračun s projekcijama koji je donijelo njihovo predstavničko tijelo, već i sam prijedlog proračuna s projekcijama kad ga gradonačelnik, načelnik odnosno župan dostavlja predstavničkom tijelu (najkasnije, kako je to Zakonom o proračunu propisano, do 15. studenoga tekuće godine)
- prijedlog polugodišnjeg i godišnjeg izvještaja o izvršenju lokalnog proračuna kad ga gradonačelnik, načelnik odnosno župan dostavlja predstavničkom tijelu
- vodič za građane (Ministarstvo im nudi i jedinstveni format vodiča za građane)
- sve materijale vezane uz proračun i njegove izmjene u formatu pogodnom za daljnju obradu (Word i Excel) umjesto PDF-a.

Vlada **Uredbom o sastavljanju i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti i izvještaja o primjeni fiskalnih pravila** iz listopada 2019. postavlja lokalnim jedinicama dodatne zahtjeve za poboljšanje proračunske transparentnosti. Naime, u Upitniku o fiskalnoj odgovornosti, lokalne jedinice moraju odgovoriti objavljuju li na svojim mrežnim stranicama izglasani proračun, izvještaj o polugodišnjem i godišnjem izvršenju proračuna, te proračunski vodič za građane.

OSNOVNA PRAVILA ISTRAŽIVANJA

Prema pravilima istraživanja⁵, dokumenti se smatraju objavljenima pod sljedećim uvjetima:

- *Prijedlog proračuna* – ako je pod tim nazivom objavljen na mrežnoj stranici lokalne jedinice, ukoliko se na toj stranici pojavljuje pod nazivom nacrt prijedloga proračuna, ako je objavljen kao materijal za sjednicu ili ako postoji jasno istaknuta izravna poveznica na mrežne stranice s takvim dokumentom.
- *Izglasani proračun* – ako je objavljen na mrežnoj stranici lokalne jedinice ili ako postoji jasno istaknuta izravna poveznica na mrežne stranice s takvim dokumentom. Ukoliko je objavljen u lokalnom službenom glasniku, smatra se objavljenim samo ako na mrežnoj stranici lokalne jedinice postoji jasno istaknuta izravna poveznica (npr. proračun 2020.) baš na taj dokument, odnosno na službeni glasnik u kojem se taj dokument nalazi.⁶ Ukoliko nije tako, ne smatra se

⁵ Pravila su posebno opisana u Ott, Bronić i Petrušić (2015).

⁶ U lokalnim jedinicama u kojima nije izglasan proračun, na isti se način prihvaća odluka o privremenom financiranju, ukoliko sadrži barem poseban dio.

objavljenim na mrežnoj stranici lokalne jedinice. Takva je odluka donesena zbog česte problematične pretraživosti službenog glasnika.

- *Polugodišnji i godišnji izvještaj o izvršenju proračuna* – ako su na mrežnoj stranici lokalne jedinice objavljeni pod tim nazivima, pod nazivom prijedlog (nacrt) polugodišnjeg/godišnjeg izvještaja, kao dio materijala za sjednicu ili ako postoji jasno istaknuta izravna poveznica na mrežne stranice s tim dokumentima. Ukoliko su objavljeni u službenom glasniku, smatraju se objavljenima samo ako na mrežnoj stranici lokalne jedinice postoji jasno istaknuta izravna poveznica (npr. polugodišnji izvještaj o izvršenju proračuna za 2019.) upravo na te dokumente, odnosno na službeni glasnik u kojem su ti dokumenti objavljeni.
- *Proračunski vodič za građane* – ako je na mrežnim stranicama lokalne jedinice objavljen bilo kakav pojednostavnjeni oblik proračunskog dokumenta namijenjen građanima (npr. proračuni u malom, prezentacije, vodiči, skraćeni prikazi) ili jasno istaknuta izravna poveznica na mrežne stranice s takvim dokumentom.

U okviru ovoga projekta uzimaju se u obzir prijedlog proračuna, izglasani proračun (uključujući i odluku o privremenom financiranju), te godišnji i polugodišnji izvještaj o izvršenju proračuna, čak i ako imaju samo posebni dio, bez općega. Lokalne jedinice, međutim, moraju biti svjesne da to nikako nije dobra praksa, jer građani iz takvih dokumenata mogu vidjeti samo rashode i izdatke, ali ne i prihode i primitke, kao ni deficit ili suficit. Ne priznaju se dokumenti koji sadrže samo opći, bez posebnoga dijela proračuna, jer ne pružaju dovoljno detaljne podatke o rashodima i izdancima.

U obzir su uzeti samo dokumenti koji su se na mrežnim stranicama lokalnih jedinica nalazili u navedenim razdobljima istraživanja i to na dan pretraživanja njihove stranice. Naknadno objavljeni dokumenti se ne uvažavaju. Razdoblja promatranja su već ionako vrlo povoljna za lokalne jedinice, jer se mrežne stranice pretražuju s priličnim vremenskim odmakom od zakonski obvezujućeg datuma izrade proračunskih dokumenata.⁷ Pravovremenost je, naime, jedna od ključnih značajki proračunske transparentnosti, jer bez pravovremenih informacija građani ne mogu smisleno sudjelovati u proračunskim procesima. Naravno, uvijek postoji mogućnost da istraživači nisu pronašli tražene, premda objavljene dokumente, no to samo najčešće znači da nisu bili dovoljno dobro istaknuti na mrežnim stranicama lokalnih jedinica, pa bi ih i građani teško našli, ili se u vrijeme pretrage nisu mogli otvoriti⁸.

TRANSPARENTNOST PRORAČUNA LOKALNIH JEDINICA

Grafikoni 1 i D1 upućuju na neujednačenu razinu transparentnosti proračuna lokalnih jedinica, posebice na razlike između županija i općina.

Daleko najbolje su županije koje su u prosjeku objavile 4,9 proračunskih dokumenata (od mogućih pet). Samo su dvije županije – Virovitičko-podravska i Međimurska – objavile četiri dokumenta (grafikon D1a).

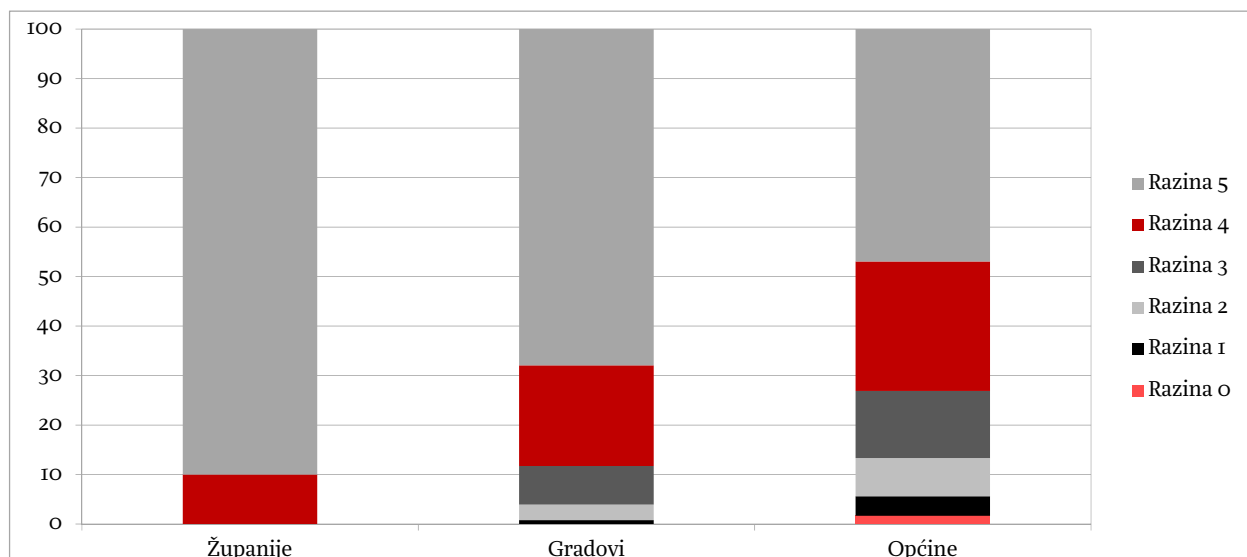
Prosječna transparentnost gradova je također vrlo dobra (4,5). Čak je 87 gradova 'odlikaša' (tablica D1), no i dalje se razlikuje postotak gradova i županija s objavljenih pet dokumenata (68 naprama 90%). Prosječno najtransparentniji gradovi su u Brodsko-posavskoj i Istarskoj (5) te Krapinsko-zagorskoj i Primorsko-goranskoj (4,9), a najnetransparentniji u Vukovarsko-srijemskoj (3,6) i Koprivničko-križevačkoj županiji (3,7) (grafikon D1b).

⁷ Primjerice, polugodišnji izvještaj o izvršenju proračuna za 2019. izvršne su vlasti morale poslati predstavničkim do 15. rujna 2019., a istraživači su mrežne stranice lokalnih jedinica počeli pretraživati tek 4. studenoga 2019.

⁸ Primjerice - premda navedena na mrežnoj stranici - u općini Lanišće se nije otvarala poveznica na prijedlog proračuna, a u općini Strahoninec se u drugom dijelu pretrage nije otvarao niti jedan proračunski dokument jer su imali novu, nažalost danima nefunkcionalnu mrežnu stranicu.

Grafikon 1.

Razina proračunske transparentnosti lokalnih jedinica, studeni 2019. - travanj 2020. (u %)

Izvor: autori

Premda je i prosječna transparentnost općina porasla i po prvi put je vrlo dobra (4), i dalje zaostaje za županijama (4,9) i gradovima (4,5). U odnosu na prethodni ciklus istraživanja smanjio se broj općina koje ne objavljuju ni jedan dokument (s 15 na 7, odnosno s 3,5 na 1,6%), a blago se povećao postotak onih koje objavljuju svih pet dokumenata (sa 44 na 47%) (grafikon 1). Najviše dokumenata objavljuju općine u Požeško-slavonskoj (5) i Koprivničko-križevačkoj (4,6), a najmanje u Zadarskoj (3,3), te Splitsko-dalmatinskoj, Dubrovačko-neretvanskoj i Ličko-senjskoj županiji (po 3,5) (grafikon D1c).

Po ukupnoj prosječnoj transparentnosti proračuna svih jedinica na području županije (D1d)⁹ najtransparentnije su Požeško-slavonska (4,7), te Primorsko-goranska, Koprivničko-križevačka, Zagrebačka, Karlovačka i Šibensko-kninska (4,5), a najnetransparentnije Zadarska (3,5), Splitsko-Dalmatinska (3,7), te Vukovarsko-srijemska, Osječko-baranjska, Ličko-senjska i Dubrovačko-neretvanska (po 3,8).

Za pojašnjenje razlika među grafikonima D1a-D1d, valja istaknuti kako, primjerice, Zadarska i Splitsko-dalmatinska županija objavljuju svih pet dokumenata (D1a), no njihove su općine s prosjecima od 3,3 i 3,5 među najnetransparentnijima (D1c), pa je i ukupna prosječna transparentnost tih županija među najlošijima (3,5 odnosno 3,7; D1d).

DOSTUPNOST PRORAČUNSKIH DOKUMENATA

Građanima su najdostupniji dokumenti županija (grafikon 2) jer je njih osamnaest objavilo svih pet dokumenata, dok je Međimurska propustila objaviti proračun za građane, a Virovitičko-podravska polugodišnje izvršenje.

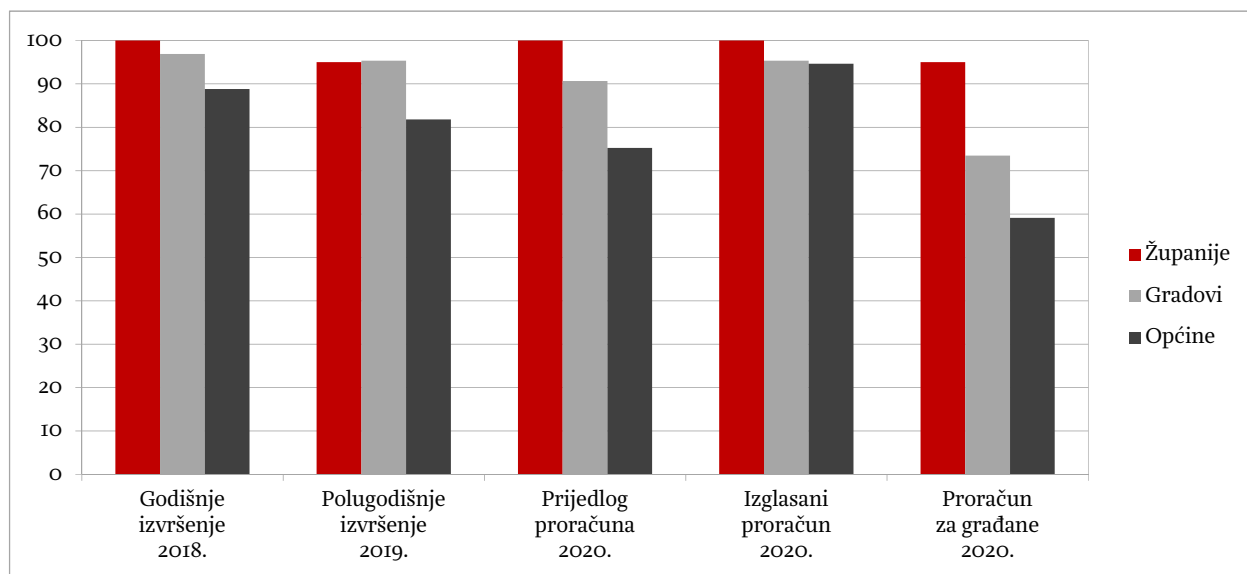
Gradovi zaostaju za županijama, no gotovo svi (95%) objavljuju izglasani proračun te polugodišnje i godišnje izvršenje proračuna, nešto manje prijedlog proračuna (90%) i znatno manje proračun za građane (73%).

Općine uglavnom objavljuju izglasani proračun (95%), nešto manje izvještaj o godišnjem (89%) i polugodišnjem (82%) izvršenju te još manje prijedlog proračuna (75%). Vodič za građane objavljuje tek 59% općina.

⁹ Zbroj razine transparentnosti županije i svih gradova i općina te županije, podijeljen s ukupnim brojem jedinica u toj županiji, uključujući i županiju.

Grafikon 2.

Objavljeni proračunski dokumenti (u %)

Izvor: autori

Premda se iz godine u godinu objavljuje sve više dokumenata, i dalje se objavljuje manje prijedloga nego izglasanih proračuna, pa tako 9% gradova i čak 25% općina nije objavilo prijedlog proračuna. K tome, brojne općine i gradovi, prijedloge proračuna ne objavljuju u trenutku kad ih njihove izvršne vlasti šalju predstavničkim, pa građani nemaju ni mogućnosti, ni dovoljno vremena sudjelovati u planiranju proračuna za iduću godinu. Dodatno, više od 40% općina i gotovo 27% gradova nije objavilo proračun za građane, a nije ga objavila i jedna županija, pa i to građanima otežava snalaženje u proračunu i sudjelovanje u proračunskom procesu.

Veliki broj lokalnih jedinica ne objavljuje ni izvještaje o izvršenju proračuna, neophodne za kontrolu prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava. Sve su županije objavile godišnji izvještaj o izvršenju, dok polugodišnji nije objavila samo jedna. No, polugodišnji je još uvijek nedostupan u gotovo 20% općina i 5% gradova, a godišnji u više od 10% općina i 3% gradova.

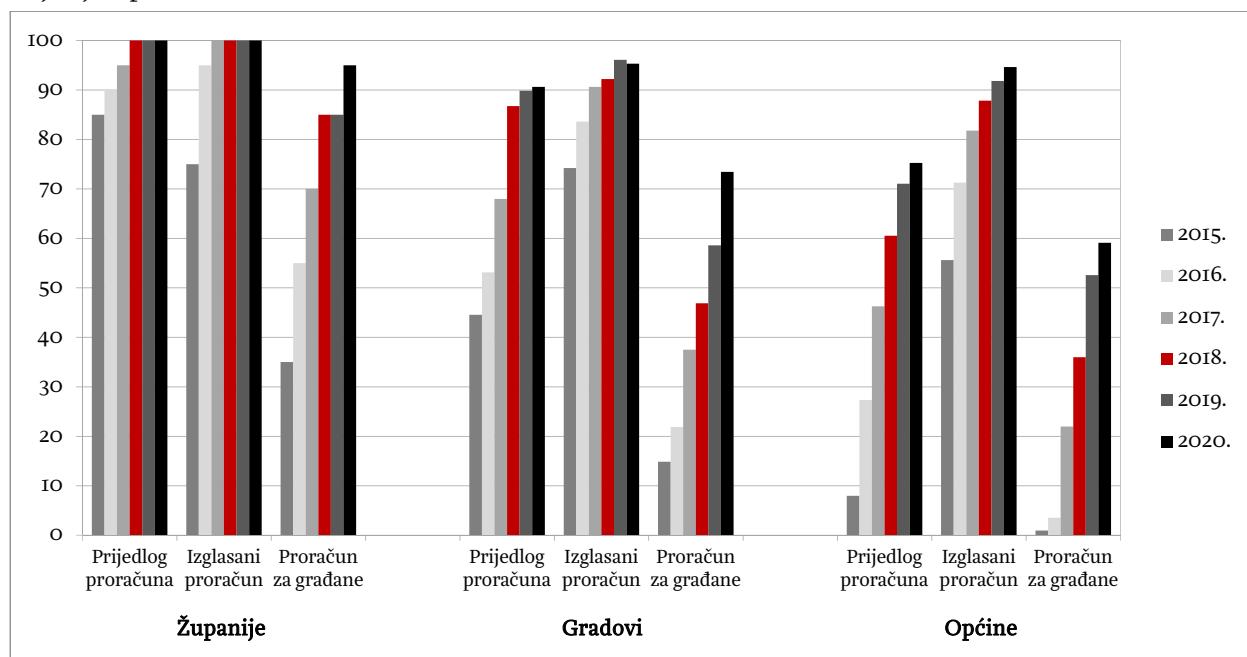
Po Zakonu o pravu na pristup informacijama i Zakonu o proračunu, sve lokalne jedinice obvezne su na mrežnim stranicama objavljivati izglasani proračun, izvještaj o godišnjem i o polugodišnjem izvršenju proračuna, a Ministarstvo financija preporuča i objavu prijedloga proračuna i vodiča za građane. Grafikon 2, međutim, pokazuje kako se čak ni sve županije u potpunosti ne pridržavaju ni zakona ni preporuka Ministarstva financija (naime, jedna nije objavila izvještaj o polugodišnjem izvršenju, a jedna proračun za građane). A i priličan će se broj općina i gradova morati još dosta potruditi kako bi ispunile barem navedene zakonske obveze i objavile izglasani proračun, izvještaj o godišnjem i polugodišnjem izvršenju proračuna te slijedile preporuke Ministarstva financija o objavi prijedloga proračuna i proračuna za građane.

PRORAČUNSKA SE TRANSPARENTNOST IZ GODINE U GODINU POPRAVLJA

Proračunska se transparentnost u svih šest ciklusa istraživanja od 2015. do 2020. kontinuirano popravlja (grafikon 3 i karta D1). Posebice je uočljiv napredak u objavljivanju proračunskog vodiča za građane – županije porast s 35 na 95%, gradovi s 15 na 73%, te općine s 0,9 na gotovo 60%. Dok je 2015. proračunski vodič za građane objavila samo jedna općina, 2020. su to učinile čak 253 općine. Općine su ujedno napravile i najveći iskorak s objavljivanjem prijedloga proračuna (s 8 na 75%).

Grafikon 3.

Objavljeni proračunski dokumenti, 2015.-2020. (u %)

Izvor: autori

Osobito valja pohvaliti četiri županije (Krapinsko-zagorsku, Šibensko-kninsku, Varaždinsku i Zadarsku) i osam gradova (Buzet, Osijek, Pazin, Pula, Rijeka, Slavonski Brod, Vodice i Zagreb) koji su u svim dosadašnjim ciklusima objavili svih pet dokumenata.

Tom činjenicom se, nažalost, ne može pohvaliti baš niti jedna općina, dok općina Gorjani u svih ovih šest ciklusa nije objavila niti jedan jedini dokument.

U odnosu na prethodni ciklus istraživanja, najviše su se popravile (s 0 na 5), općine Pašman, Prgomet, Privilaka (iz Vukovarsko-srijemske ž.) i Zmijavci. Pri tome je najveće iznenađenje općina Prgomet, koja u svim prethodnim ciklusima nije bila objavila ni jedan jedini dokument, odnosno rezultat joj je uvijek bio nula. S druge strane, 'pokvarile' su se – s tri dokumenta manje nego lani – općine Cerna, Gundinci, Kolan, Lanišće, Podravska Moslavina, Strahoninec, Sveti Filip i Jakov, te grad Križevci.

PRORAČUNSKA TRANSPARENTNOST, BROJ STANOVNIKA I PRORAČUNSKI PRIHODI

Između stotinjak lokalnih jedinica s najvišim ukupnim prihodima u 2018., samo ih je pet – gradovi Vinkovci, Križevci i Senj te općine Medulin i Darda – objavilo manje od četiri tražena dokumenta. Slično je i među stotinjak jedinica s najvećim brojem stanovnika, gdje je samo šest gradova – Vinkovci, Križevci, Novi Marof, Županja, Belišće i Donji Miholjac – objavilo manje od četiri dokumenta.

Međutim, poredaju li se jedinice po godišnjem prihodu po stanovniku, tada je već među prvih 34 (s prihodom većim od 10.000 kn), osam općina – Lastovo, Sutivan, Vrsar, Ervenik, Kolan, Karlobag, Saborsko i Medulin – objavilo manje od četiri dokumenta, od kojih čak dvije – Kolan i Karlobag – nisu objavile niti jedan jedini dokument! Za razliku od njih, svih su pet dokumenata objavile i brojne općine s godišnjim prihodom po stanovniku do 2.000 kn (npr. Klenovnik, Bedekovčina, Vidovec, Hrašćina, Beretinec, Trnovec Bartolovečki, itd.). Pritom valja istaknuti da je 52 od 54 općina odlikašica s godišnjim prihodom po stanovniku nižim od 3.000 kn iz Kontinentalne Hrvatske, dok su samo dvije – Jelenje i Karojba – iz Jadranske Hrvatske.

Ni mali broj stanovnika neke općine ne sprječava u objavi svih pet analiziranih dokumenata, pa su to učinili i najmanja hrvatska općina Civljane sa 137, Ribnik s 378 i Lećevica s 422 stanovnika te čitav niz

drugih općina s manje od tisuću stanovnika. Ujedno ne postoji niti jedna općina s više od 5.000 stanovnika koja nije objavila niti jedan dokument, a tek dvije bez objavljenog ijednog dokumenta – Sveti Filip i Jakov te Podbablje – imaju više od 4.000 stanovnika.

Gradovi su vrlo dobri. Čak i među onima s godišnjim prihodom manjim od 3.000 kn po stanovniku, samo je Novi Marof objavio manje od četiri dokumenta, a svih pet dokumenata objavili su čak i najsiromašnija Duga Resa, te Oroslavje, Dugo Selo i Zlatar (svi s godišnjim prihodom manjim od 3.000 kn po stanovniku). Ipak, među prvih pedesetak gradova s godišnjim prihodom većim od 5.000 kn po stanovniku, manje od četiri dokumenta objavili su samo Obrovac, Senj i Vrlika. Najmanji gradovi s objavljenih svih pet dokumenata su Klanjec i Cres (do 3.000 stanovnika) te Čabar, Skradin i Pag (do 4.000 stanovnika). Samo tri grada s više od 10.000 stanovnika – Vinkovci, Križevci i Novi Marof – objavili su manje od četiri dokumenta. Najnetransparentniji grad, sa samo jednim dokumentom – Križevci – ima nešto manje od 20.000 stanovnika.

Iz godine u godinu sve je očitije da postoje izrazito transparentni gradovi i općine s malim brojem stanovnika i niskim godišnjim prihodima po stanovniku, no da veće i bogatije lokalne jedinice ipak češće objavljuju veći broj proračunskih dokumenata. Također, sve je veći broj lokalnih jedinica koje se polako bude i oponašaju prakse transparentnijih susjeda. To uostalom dokazuju i objavljene detaljnije analize odrednica njihove proračunske transparentnosti.¹⁰

KVALITETA INFORMIRANJA GRAĐANA O PRORAČUNIMA

Osim sve većeg broja objavljenih dokumenata iz godine u godinu sve je očitija sve bolja kvaliteta informiranja o proračunima, čemu svakako doprinose i razne zajedničke platforme, aplikacije, vizualizacije i sl. **Otvoreni proračun Hrvatske zajednice županija**, primjerice, nudi vizualizacije županijskih proračuna i usporedbe proračunskih i gospodarskih pokazatelja za poticanje konkurentnosti, produktivnosti i efikasnosti županijskih uprava, ali i vizualizacije proračuna nekih općina (npr. **Pušća**, **Fažana**, **Vižinada**). Aplikacija **Proračuni općina i gradova** pojašnjava proračune i omogućuje sudjelovanje građana u njihovu donošenju. Novigrad Podravski nudi uvid u **Isplate iz proračuna**, Bjelovar atraktivnu aplikaciju **Isplate iz proračuna**, Kutina **iProračun**, Sisak **Moj gradski proračun**, a **Pazi(n)**, **Proračun!** pruža informacije o tekućem proračunu kao i mogućnosti sudjelovanja u izradi proračuna za iduću godinu i raspravljanja na proračunskom forumu. Pula nudi **Otvoreni grad**, a Rijeka savjetovanje u planiranju i donošenju proračuna u obliku malih komunalnih akcija, lokalnog partnerstva i edukativne proračunske igre – **Proračun(ajme)**.

Gotovo sve županije imaju kvalitetne i pregledne mrežne stranice, a po lakoći snalaženja ističu se **Dubrovačko-neretvanska**, **Istarska**, **Karlovačka**, **Primorsko-goranska**, **Splitsko-dalmatinska**, **Šibensko-kninska**, **Zadarska** te **Zagrebačka županija**.

Brojni su gradovi s dobro koncipiranim i lako pretraživim stranicama, primjerice, Bakar, Buzet, Crikvenica, Glina, Koprivnica, Našice, Opatija, Pazin, Poreč, Rijeka, Rovinj, Samobor, Sveta Nedjelja, Trogir, Umag, Vrbovec i Virovitica. Neki se ističu po zanimljivim vodičima za građane, lako pretraživim dokumentima, višegodišnjim arhivama dokumenata, uključivanju građana (npr. Čazma i Zlatar), internetskim savjetovanjima o proračunu, dječjim proračunima (npr. Slavonski Brod i Sveta Nedjelja), konsolidiranim financijskim izvještajima, čak i za proračunske korisnike, vodičima uz sve proračunske dokumente i nizom drugih zanimljivih rješenja. Nažalost, i dalje postoje gradovi na čijim je mrežnim stranicama uistinu teško pronaći čak i osnovne dokumente.

Sve je više i općina s vrlo dobrim i lako pretraživim mrežnim stranicama, no, i onih s loše organiziranim i vrlo sporim mrežnim stranicama, bez proračunskih menija ili s menijima koji se ne otvaraju ili ne sadrže potrebne dokumente. Često su dokumenti neadekvatnih naziva; razbacani po raznim dijelovima mrežne stranice; bez tražilice; skenirani, pa nisu pretraživi; nečitljivi ili ih jednostavno nema. Takvi se primjeri

¹⁰ Vidi npr. Ott i sur. (2019) i Reis Mourao, Bronić i Stanić (2020).

mogu naći na mrežnim stranicama primjerice općina Blato, Bogdanovci, Borovo, Donja Motičina, Donja Voća, Donji Lapac, Gornji Bogićevci, Janjina, Kloštar Podravski, Krašić, Krnjak, Kukljica, Lovreć, Lupoglav, Markušica, Milna, Nerežišća, Novigrad, Oriovac, Podravska Moslavina, Pojezerje, Poveljana, Pribislavec, Proložac, Punitovci, Ravna Gora, Seget, Severin, Sućuraj, Šestanovac, Trnava, Viljevo, Vrsi, Zadvarje, Zagvozd, Zdenci, Zemunik Donji i Zrinski Topolovac.

Premda cilj ovog istraživanja nije kvaliteta dokumenata, lako je uočiti neke osnovne propuste, pa se tako često nailazi na:

- nepotpune dokumente (npr. samo opći ili samo posebni dio proračuna, ili nije jasno radi li se o općem ili posebnom dijelu proračuna¹¹);
- proračun za samo jednu godinu, bez projekcija za iduće dvije;
- samo tablice bez narativnog dijela (obrazloženja brojki);
- dokumente koji nemaju datum, pa se ne zna je li riječ o prijedlogu ili o izglasanom proračunu;
- dokumente za koje ne piše kada su stavljeni na mrežne stranice, pa se ne zna jesu li objavljeni na vrijeme;
- skenirane dokumente koje se ne može pretraživati;
- vrlo površna obrazloženja koja se nazivaju vodičima za građane¹²;
- nepostojanost, tj. dokumenti koji su jednom bili stavljeni na mrežne stranice, ubrzo se na njima više ne nalaze;
- pobrojane dokumente koji se ne mogu otvoriti.

ZAKLJUČCI

Prosječna proračunska transparentnost svih županija, gradova i općina mjerena objavama izvještaja o godišnjem izvršenju proračuna 2018., izvještaja o polugodišnjem izvršenju proračuna 2019., prijedloga i izglasanog proračuna te proračunskog vodiča za građane za 2020. na njihovim mrežnim stranicama od studenog 2019. do početka travnja 2020., iznosila je 4,1 od mogućih 5. Iz godine u godinu prosječna se transparentnost povećavala, a uistinu velike razlike između prvog iz 2015. (1,8) i zadnjeg iz 2020. (4,1) ciklusa najbolje pokazuje karta D1.

Sve vrste lokalnih jedinica (i županije i općine i gradovi) objavljuju sve više dokumenata. Osobito su se popravile općine Pašman, Prgomet, Privlaka (iz Vukovarsko-srijemske ž.) i Zmijavci (s o na 5). Grad Otok, kao i općine Budinščina, Ferdinandovac, Gradište i Podcrkavlje, bilježe skok s 1 na 4. Ovo je treća godina zaredom kako svi gradovi objavljuju barem jedan dokument, no i dalje su izuzetno netransparentni Križevci (s jednim), Hrvatska Kostajnica, Ilok, Senj i Trilj (s dva), te Belišće, Donji Miholjac, Kutjevo, Novi Marof, Obrovac, Opuzen, Orahovica, Vinkovci, Vrlika i Županja sa samo tri objavljena dokumenta. Nažalost, još uvijek postoje općine koje nisu objavile niti jedan jedini dokument. U tu skupinu spadaju Galovac, Gorjani, Karlobag, Kolan, Podbablje, Sveti Filip i Jakov, Vrbje. Pritom valja istaknuti Kolan s oko 15.000 i Karlobag s oko 13.000 kn godišnjeg prihoda po stanovniku. Sedamnaest je općina objavilo samo jedan dokument, a čak njih 33 samo dva dokumenta.

Po prosjeku svih lokalnih jedinica na svom području, najtransparentnija je Požeško-slavonska, a najnetransparentnije su Zadarska i Splitsko-dalmatinska županija (grafikon D1d). Po vrstama lokalnih jedinica:

- Županije su izvrsne (prosječno 4,9); čak ih je 18 objavilo svih pet dokumenata, dok su Međimurska i Virovitičko-podravska jedine propustile objaviti po jedan dokument (grafikon D1a).

¹¹ Primjerice, u **Izglasanom proračunu** Bogdanovaca nije jasno što je objavljeno (opći ili posebni dio proračuna).

¹² Primjerice, u dokumentu koji je u Brodskom Stupniku objavljen kao **Vodič za građane uz proračun 2020.**, ne spominje se ni jedna brojka iz izglasanog proračuna za 2020., u **Proračunu za građane Općine Cerna** i u **Vodiču za građane općine Barilović** nije jasno na koju se godinu navedene brojke odnose. Ponekad je, primjerice, u **Pojašnjenju prijedloga proračuna Općine Rešetari** teško utvrditi je li to zaista vodič za građane ili tek obrazloženje koje se objavljuje uz svaki proračunski dokument.

- Gradovi su također gotovo izvrsni (prosjeak 4,5); u prosjeku su najtransparentniji u Brodsko-posavskoj i Istarskoj, a najnetransparentniji u Vukovarsko-srijemskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji (grafikon D1b).
- Općine su vrlo dobre (prosjeak 4); ipak, zaostaju i za županijama i za gradovima, a među njima su i najizraženije razlike. Najtransparentnije su u Požeško-slavonskoj i Koprivničko-križevačkoj (prosjeci 5 i 4,6), a najnetransparentnije u Zadarskoj i Splitsko-dalmatinskoj (prosjeci 3,3 i 3,5) županiji.

Prosječni rezultati su iz godine u godinu sve bolji, no još uvijek 20% lokalnih jedinica (1 županija, 13 gradova i 101 općina) ne objavljuje sva tri zakonom obvezna dokumenta (izglasani proračun, polugodišnje i godišnje izvješće o izvršenju proračuna), a 41% (1 županija, 37 gradova i 200 općina) ne objavljuje jedan ili oba dokumenta koje im Ministarstvo financija preporučuje objaviti (prijedlog proračuna i vodič za građane).

Valja pohvaliti Krapinsko-zagorsku, Šibensko-kninsku, Varaždinsku i Zadarsku županiju, te gradove Buzet, Osijek, Pazin, Pula, Rijeka, Slavonski Brod, Vodice i Zagreb koji su u svim dosadašnjim ciklusima objavili svih pet proračunskih dokumenata. Tom činjenicom se ne može pohvaliti niti jedna općina, čak štoviše, općina Gorjani u svih šest dosadašnjih ciklusa nije objavila niti jedan jedini dokument.

Iz godine u godinu sve je više i kvalitetnih, preglednih i inovativnih mrežnih stranica lokalnih jedinica, no još uvijek ima gradova, a pogotovo općina, s izrazito lošim, nepreglednim, nepretraživim, neažurnim i gotovo praznim mrežnim stranicama.

Pojedinosti o proračunskoj transparentnosti županija, gradova i općina dostupne su na [interaktivnoj karti](#) i u [Excel tablici](#).

Iznova valja naglasiti kako ni objava svih pet traženih dokumenata ne znači apsolutnu transparentnost, već je tek prvi korak ka višim razinama proračunske transparentnosti koja će građanima omogućiti sudjelovanje u lokalnim proračunskim procesima. Budući da brojne lokalne jedinice već objavljuju tražene dokumente (karta D1), u ovom smo šestom ciklusu istraživanja osim *kvantitativne* pretrage, počeli analizirati i *kvalitetu* lokalnih mrežnih stranica. Rezultati te analize biti će objavljeni naknadno.

U svim smo dosadašnjim analizama proračunske transparentnosti hrvatskih lokalnih jedinica konstantno isticali manje-više iste preporuke za njeno poboljšanje, pa ih ovaj put nećemo ponavljati. Zainteresiranim su čitateljima dostupne u prethodnim istraživanjima i radovima¹³. Osim preporuka, iznova valja naglasiti kako bi neke lokalne jedinice morale proučiti osnovne zahtjeve iz Zakona o proračunu o sadržaju proračunskih dokumenata, osobito o izgledu općeg i posebnog dijela izglasanog proračuna.

Proračunska je transparentnost i inače neophodni preduvjet za kvalitetno upravljanje javnim sredstvima, no u doba krize izazvane koronavirusom (a u Zagrebu i okolici i potresom) koja će neminovno utjecati na brojna odstupanja od uobičajenih proračunskih prihoda i rashoda, postaje još i značajnijom. Izvanredne okolnosti u kojima se – gotovo preko noći – donose vrlo krupne odluke ne smiju biti opravdanje za nedovoljnu transparentnost, jer će dugoročno utjecati na efikasnost i pravednost, na ekonomske, društvene i političke okolnosti, a time i na blagostanje svih građana. Kako će se doći do dodatnih sredstava, kako će se i u koje svrhe utrošiti, tko će od njih imati koristi, a tko će snositi troškove – sve su to pitanja na koja će se moći odgovoriti samo uz transparentan pristup proračunskim informacijama.

Ostaje nada kako će građani skorašnje izbore – parlamentarne 2020. i lokalne 2021. – iskoristiti za traženje što veće transparentnosti i odgovornosti, a političari za izvršavanje obećanih politika. Valja se također nadati kako će rezultati i ovog (kao jednog u nizu) naših istraživanja – lokalne, ali i državne proračunske transparentnosti – poslužiti za donošenje boljih zakonskih rješenja koja se tiču prava na pristup informacijama, proračuna, fiskalne odgovornosti, ali i bolje organizacije lokalne i područne (regionalne) samouprave.

¹³ Za brojne preporuke vidi: Ott, Bronić i Petrušić (2013, 2014, 2015), Ott i sur. (2016, 2017, 2018, 2019).

DODATAK

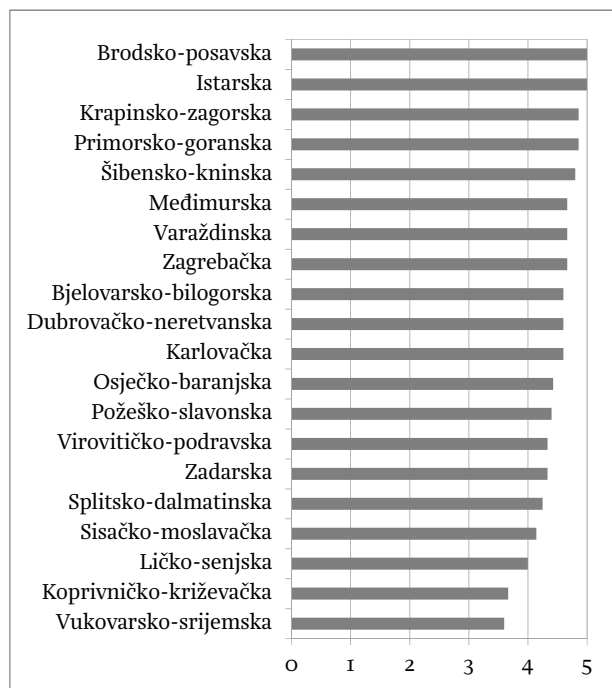
Grafikon D1

Transparentnost proračuna lokalnih jedinica (po broju objavljenih dokumenata)

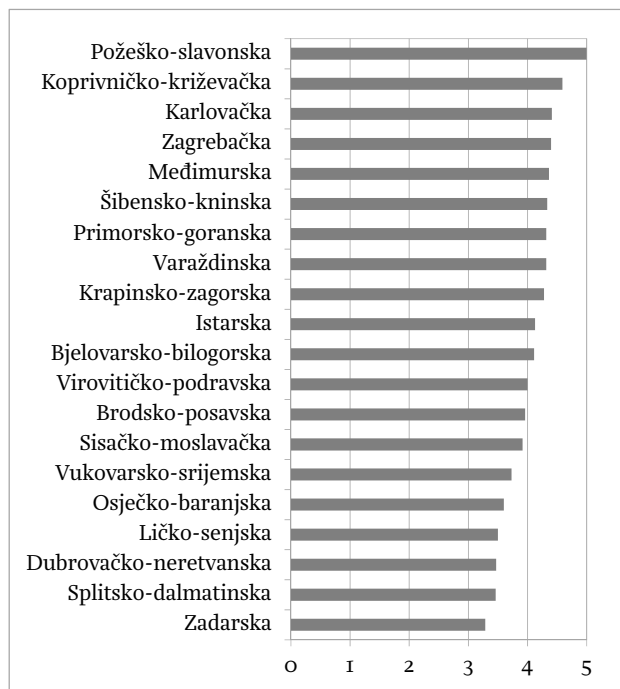
D1a Transparentnost županija

D1b Prosječna transparentnost gradova (po županijama)

D1c Prosječna transparentnost općina (po županijama)

D1d Ukupna prosječna transparentnost županija*

* Zbroj transparentnosti županije, te svih gradova i svih općina u toj županiji, podijeljen s ukupnim brojem jedinica u toj županiji, uključujući i županiju.

Izvor: autori

Tablica D1.

Razina transparentnosti proračuna županija, gradova i općina (po broju objavljenih dokumenata, abecedno)

Razina transparentnosti	Lokalne jedinice
	Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Ličko-senjska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska, Varaždinska, Vukovarsko-srijemska, Zadarska, Zagrebačka
	Bakar, Beli Manastir, Biograd na Moru, Bjelovar, Buje, Buzet, Cres, Crikvenica, Čabar, Daruvar, Delnice, Drniš, Dubrovnik, Duga Resa, Dugo Selo, Đakovo, Đurđevac, Glina, Gospić, Grubišno Polje, Imotski, Ivanec, Jastrebarsko, Karlovac, Kastav, Kaštela, Klanjec, Koprivnica, Korčula, Krapina, Krk, Labin, Lepoglava, Ludbreg, Makarska, Mali Lošinj, Metković, Mursko Središće, Našice, Nova Gradiška, Novalja, Novigrad, Novska, Opatija, Oroslavje, Osijek, Otok, Ozalj, Pag, Pakrac, Pazin, Pleternica, Ploče, Poreč, Požega, Pregrada, Prelog, Pula, Rab, Rijeka, Rovinj, Samobor, Sisak, Skradin, Slatina, Slavonski Brod, Split, Supetar, Sveta Nedelja, Sveti Ivan Zelina, Šibenik, Trogir, Umag, Valpovo, Varaždin, Varaždinske Toplice, Virovitica, Vodice, Vodnjan, Vrbovec, Vrbovsko, Vrgorac, Vukovar, Zabok, Zadar, Zagreb, Zlatar
5	Andrijaševci, Antunovac, Bale, Barban, Barilović, Baška, Bebrina, Bedekovčina, Bednja, Berek, Beretinec, Bibinje, Biskupija, Bistra, Bizovac, Bosiljevo, Brela, Brestovac, Breznica, Brtonigla, Budinščina, Bukovlje, Cernik, Cijvlane, Crnac, Čačinci, Čaglin, Čavle, Čepin, Dekanovec, Desinić, Donji Vidovec, Draganić, Draž, Drnje, Dubravica, Dubrovačko Primorje, Dugopolje, Đelekovec, Đulovac, Đurđenovac, Đurmanec, Fažana, Ferdinandovac, Funtana, Garčin, Gola, Gornja Vrba, Gornji Kneginec, Gračac, Gračišće, Gradec, Gradište, Grožnjan, Gunja, Hercegovac, Hlebina, Hraščina, Hum na Sutli, Jakovlje, Jakšić, Jarmina, Jasenovac, Jelenje, Josipdol, Kalinovac, Kalnik, Kamanje, Kaptol, Karojba, Kaštelir - Labinci, Kistanje, Klana, Klenovnik, Klis, Kneževi Vinogradi, Konavle, Koprivnički Bregi, Kostrena, Koška, Kotoriba, Kravarsko, Križ, Kula Norinska, Kumrovec, Lasinja, Lečevica, Levanjska Varoš, Lohor, Lovas, Lovinac, Lovran, Luka, Lukač, Mače, Mala Subotica, Mali Bukovec, Malinska-Dubašnica, Marčana, Marija Bistrica, Marija Gorica, Marijanci, Martijanec, Matulji, Mihovljan, Mikleuš, Molve, Mrkopalj, Muć, Nedelišće, Netretić, Nova Bukovica, Nova Rača, Novigrad Podravski, Novo Virje, Nuštar, Omišalj, Oprisavci, Orehovica, Pašman, Perušić, Peteranec, Petrijanec, Petrijevci, Pirovac, Pisarovina, Podcrkavlje, Podgora, Podravske Sesvete, Polača, Posedarje, Preko, Prgomet, Primošten, Privlaka (iz Vukovarsko-srijemske ž.), Promina, Punat, Pušća, Radoboj, Rakovec, Rakovica, Rasinja, Ribnik, Rogoznica, Rovišće, Rugvica, Ružić, Selca, Selnica, Sibinj, Sikirevci, Slavonski Šamac, Smokvica, Sopje, Stankovci, Stara Gradiška, Starigrad, Strizivojna, Stubičke Toplice, Stupnik, Sukošan, Sveta Marija, Sveti Đurđ, Sveti Ilija, Sveti Ivan Žabno, Sveti Lovreč, Svetvinčenat, Šenkovec, Šolta, Štrigova, Tinjan, Tkon, Tompojevci, Tovarnik, Tribunj, Trnovec Bartolovečki, Tučepi, Tuhelj, Udbina, Velika, Velika Kapanica, Velika Ludina, Velika Pisanica, Velika Trnovitica, Veliki Bukovec, Veliki Grđevac, Veliko Trojstvo, Vidovec, Vinica, Virje, Visoko, Viškovci, Viškovo, Vojnić, Vratišinec, Vrpolje, Vuka, Zlatar Bistrica, Zmijavci, Žakanje, Župa dubrovačka
	Međimurska, Virovitičko-podravska
	Benkovac, Čakovec, Čazma, Donja Stubica, Garešnica, Hvar, Ivanić-Grad, Knin, Komiža, Kraljevica, Kutina, Lipik, Nin, Novi Vinodolski, Ogulin, Omiš, Otočac, Petrinja, Popovača, Sinj, Slunj, Solin, Stari Grad, Velika Gorica, Vis, Zaprešić
4	Babina Greda, Baška Voda, Bedenica, Belica, Bilje, Bol, Brckovljani, Brdovec, Brodski Stupnik, Cerovlje, Cista Provo, Čadavica, Davor, Dežanovac, Dicmo, Dobrinj, Domašinec, Donja Dubrava, Donji Andrijevci, Donji Kraljevec, Drenovci, Dubrava, Dugi Rat, Dvor, Farkaševac, Generalski Stol, Goričan, Gornja Rijeka, Gornja Stubica, Gornji Mihaljevec, Gradac, Hrvatska Dubica, Ivankovo, Ivanska, Jagodnjak, Jasenice, Jesenje, Kali, Kanfanar, Kapela, Kijeva, Kloštar Ivanić, Končanica, Konjščina, Koprivnički Ivanec, Krapinske Toplice, Kršan, Legrad, Lekenik, Lipovljani, Ližnjan, Lokve, Lokvičići, Lopar, Ljubešćica, Marina, Martinska Ves, Maruševac, Mošćenička Draga, Murter, Nijemci, Novi Golubovec, Okrug, Orle, Pićan, Pitomača, Plaški, Plitvička Jezera, Podstrana, Podturen, Poličnik, Postira, Preseka, Primorski Dolac, Privlaka (iz Zadarske ž.), Ražanac, Rešetari, Runovići, Satnica Đakovačka, Semeljci, Sirač, Sokolovac, Stari Jankovci, Stari Mikanovci, Ston, Sunja, Sveta Nedelja, Sveti Juraj na Bregu, Sveti Križ Začretje, Sveti Martin na Muri, Sveti Petar u Šumi, Šandrovac, Špišić Bukovica, Štitar, Tar-Vabriga, Tisno, Topusko, Tounj, Trpanj, Unešić, Vinodolska općina, Vir, Višnjan, Vižinada, Vladislavci, Voćin, Vrbanja, Vrbnik, Vrhovine, Zažablje, Žminj, Žumberak
	Belišće, Donji Miholjac, Kutjevo, Novi Marof, Obrovac, Opuzen, Orahovica, Vinkovci, Vrljika, Županja
3	Blato, Borovo, Breznički Hum, Brinje, Brod Moravice, Cestica, Cetingrad, Darda, Donji Kukuruzari, Dragalić, Drenje, Erdut, Ernestinovo, Ervenik, Feričanci, Fužine, Gvozd, Hrvace, Klakar, Klinča Sela, Kloštar Podravski, Krašić, Kukljica, Lastovo, Lumbarda, Lupoglav, Magadenovac, Majur, Medulin, Milna, Mljet, Motovun, Nova Kapela, Okučani, Oprtalj, Orebić, Oriovac, Petlovac, Podgorač, Pokupsko, Popovac, Pribislavec, Raša, Saborsko, Sali, Skrad, Slivno, Sračinec, Staro Petrovo Selo, Suhopolje, Sutivan, Šodolovci, Tordinci, Trnava, Trpinja, Vodinci, Vrsar, Zagorska Sela
	Hrvatska Kostajnica, Ilok, Senj, Trilj
2	Bošnjaci, Cerna, Čeminac, Donja Motičina, Donji Lapac, Gornji Bogičevci, Gradina, Gundinci, Jalžabet, Janjina, Jelsa, Krnjak, Lišane Ostrovičke, Negoslavci, Otok, Pakoštane, Petrovsko, Proložac, Pučišća, Ravna Gora, Seget, Severin, Strahoninec, Sveti Petar Orehovec, Šestanovac, Škabrnja, Štefanje, Veliko Trgovišće, Viljevo, Vrsi, Zadvarje, Zagvozd, Zemunik Donji
	Križevci
1	Bilice, Bogdanovci, Donja Voća, Kraljevec na Sutli, Lanišće, Lovreć, Markušica, Nerežišća, Novigrad, Podravska Moslavina, Pojezerje, Poveljana, Punitovci, Sućuraj, Vela Luka, Zdenci, Zrinski Topolovac
o	Galovac, Gorjani, Karlobag, Kolan, Podbablje, Sveti Filip i Jakov, Vrbje

Karta D1.

Razina proračunske transparentnosti općina, gradova i županija 2015. i 2020.

